

ภาวะการติดเชื้อหนองพยาธิลำไส้: กรณีศึกษาแบบย้อนหลัง ในจังหวัดอุบลราชธานี

ณัฐรุณี แก้วพิฑูลย์^{1, 2}, ปริญญารัตน์ หรินทรสุทธิ², ประสิทธิ์ เพ็งสา¹, สมภาพ สิริลาภ¹, สรญา แก้วพิฑูลย์^{1, 2}

¹วิทยาลัยแพทยศาสตร์และการสาธารณสุข, ²โครงการบริการตรวจหนองพยาธิลำไส้ในประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี

วิทยาลัยแพทยศาสตร์และการสาธารณสุข มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

POSTER

หลักการและเหตุผล: โรคหนองพยาธิลำไส้ยังคงเป็นปัญหาสำคัญในประเทศที่กำลังพัฒนา ประมาณการว่าทั่วโลกมีผู้ที่ติดเชื้อพยาธิลำไส้เดือน 1,000 ล้านคน พยาธิปากขอ 730 ล้านคน พยาธิเส้นด้าย 500 ล้านคน พยาธิเส้นด้าย 200 ล้านคน พยาธิใบไม้ลำไส้และพยาธิใบไม้ตับ ประมาณ 21 ล้านคน (WHO, 1997; Crompton, 1999) อัตราความชุกของโรคหนองพยาธิลำไส้รวมทั้งพยาธิใบไม้ตับในประเทศไทย ในปี พ.ศ.2524, 2534, 2539 และ 2544 คิดเป็นร้อยละ 54.7, 41.7, 35.0 และ 22.5 ตามลำดับ จำแนกตามรายเขตสาธารณสุข ในเขต 7 ซึ่งประกอบด้วย อุบลราชธานี อำนาจเจริญ นครพนม มุกดาหาร ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ และยโสธร คิดเป็นร้อยละ 26.2 (Jongsuksuntigul, 2002) การตรวจเช็คสุขภาพประชาชนซึ่งดำเนินการโดยบุคลากรของโรงพยาบาล สถานีอนามัยและศูนย์สุขภาพชุมชนต่างๆ ในระดับพื้นที่และมีการรายงานข้อมูลภาวะสุขภาพต่างๆ ไปยังสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี จากรายงานดังกล่าวข้างต้นมีข้อมูลเกี่ยวกับภาวะการติดเชื้อหนองพยาธิลำไส้ด้วย การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลภาวะการติดเชื้อหนองพยาธิจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินการวางแผนควบคุมและป้องกัน ประกอบกับวิทยาลัยแพทยศาสตร์และการสาธารณสุข มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีได้จัดทำโครงการบริการชุมชนเพื่อตรวจและรักษาโรคหนองพยาธิลำไส้ในประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี จึงได้จัดหาข้อมูลเพื่อ

ประกอบการจัดทำแผนลงบริการตรวจในพื้นที่ที่มีความชุกสูง

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาภาวะอัตราการติดเชื้อของหนองพยาธิลำไส้ในประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี

รูปแบบการศึกษา: การศึกษาแบบย้อนหลัง (Retrospective study)

สถานที่ทำการศึกษา: พื้นที่ 25 อำเภอ ในจังหวัดอุบลราชธานี

วิธีการศึกษา: เก็บข้อมูลจากโปรแกรมตรวจเช็คสุขภาพประจำปี (Health Check Program) (สาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี, 2550) ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2549 ถึง 22 มิถุนายน 2550 ซึ่งรายงานโดยบุคลากรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการตรวจหนองพยาธิจากสถานีอนามัย ศูนย์สุขภาพชุมชนสาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาลชุมชน และหน่วยเคลื่อนที่ต่างๆ จาก 25 อำเภอในจังหวัดอุบลราชธานี และได้รายงานผลการตรวจสุขภาพมายังสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี วิเคราะห์ภาวะการติดเชื้อ ออกเป็นรายอำเภอ อัตราการติดเชื้อหนองพยาธิลำไส้ชนิดต่างๆ รวมทั้งพฤติกรรมกบิโภคอาหารสุกๆ ดิบๆ โดยแบ่งระดับความถี่ออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ 1.ไม่เคยกิน 2. นานๆ กินครั้ง 3. กินบ่อยๆ หรือกินประจำ

ผลการศึกษา: ข้อมูลตรวจเช็คสุขภาพจำแนกตามแหล่งที่ส่งมา ดังนี้ สถานีอนามัย 317 แห่ง ศูนย์สุขภาพชุมชน 16 แห่ง สาธารณสุขอำเภอ 5 แห่ง หน่วยเคลื่อนที่ต่างๆ 5 แห่ง และโรงพยาบาล 21 แห่ง ตามลำดับ จำนวนประชาชนที่เข้ารับการตรวจหนอนพยาธิ 112,320 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.14 ของประชากรจังหวัดอุบลราชธานีทั้งหมด เป็นชายและหญิงร้อยละ 44.98 และ 55.02 ตามลำดับ ผลการตรวจหนอนพยาธิพบอัตราการติดเชื้อ ร้อยละ 8.36 จากผู้ที่เข้ารับการตรวจทั้งหมด เป็นชายและหญิง 4.67 และ 3.69 ตามลำดับ การติดเชื้อหนอนพยาธิจำแนกตามอำเภอ ดังนี้ เมืองอุบลราชธานี (ร้อยละ 3.07) ศรีเมืองใหม่ (ร้อยละ 18.67) โขงเจียม (ร้อยละ 0.94) เขื่องใน (ร้อยละ 5.56) เขมราฐ (ร้อยละ 12.19) เดชอุดม (ร้อยละ 14.62) นาจะหลวย (ร้อยละ 14.00) น้ำยืน (ร้อยละ 2.82) บุญศรี (ร้อยละ 17.53) ตระการพืชผล (ร้อยละ 24.04) กุดข้าวปุ้น (ร้อยละ 20.19) ม่วงสามสิบ (ร้อยละ 7.13) วารินชำราบ (ร้อยละ 1.88) พิบูลมังสาหาร (ร้อยละ 10.17) ตาลชุม (ร้อยละ 6.67) โพธิ์ไทร (ร้อยละ 26.46) สำโรง (ร้อยละ 4.75) ดอนมดแดง (ร้อยละ 11.06) สิรินคร (ร้อยละ 1.78) ทุ่งศรีอุดม (ร้อยละ 11.17) นาเยีย (ร้อยละ 0.65) นาตาล (ร้อยละ 11.25) เหล่าเสือโก้ก

(ร้อยละ 7.18) สว่างวีระวงศ์ (ร้อยละ 18.85) และน้ำขุ่น (ร้อยละ 68.75) ตามลำดับ ภาวะการติดเชื้อหนอนพยาธิชนิดต่างๆ ดังนี้ พยาธิตืดที่เนย (*Taenia* spp.) ร้อยละ 43.80, พยาธิไส้เดือน (*Ascaris lumbricoides*) ร้อยละ 29.70 พยาธิปากขอ (Hookworm) ร้อยละ 20.50 พยาธิใบไม้ตับ (*Opisthorchis viverrini*) ร้อยละ 18.20 พยาธิเส้นด้าย (*Enterobius vermicularis*) ร้อยละ 6.95 พยาธิใบไม้ลำไส้ขนาดเล็ก (Minute intestinal flukes; MIF) ร้อยละ 6.48 พยาธิสตรองจิลอยดีส (*Strongyloides stercoralis*) ร้อยละ 5.79 พยาธิไส้หมาก (*Trichuris trichiura*) ร้อยละ 5.78 พยาธิชนิดอื่นๆ ร้อยละ 18.44 ตามลำดับ การศึกษาถึงพฤติกรรมการบริโภคอาหารสุกๆ ดิบๆ ประชาชนตอบแบบสอบถาม ดังนี้ ไม่เคยกินร้อยละ 64.23 นานๆ กินครั้ง ร้อยละ 34.34 กินบ่อยๆ หรือกินประจำ ร้อยละ 1.44 ตามลำดับ

สรุป: รายงานการศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงภาวะการติดเชื้อหนอนพยาธิในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานียังคงเป็นปัญหาที่สำคัญ ซึ่งพบอัตราการติดเชื้อในทุกอำเภอจึงจำเป็นต้องวางแผนควบคุมและป้องกันโรคหนอนพยาธิ โดยเฉพาะในกลุ่มที่ติดเชื้อพยาธิสตรองจิลอยดีส พยาธิปากขอ และพยาธิใบไม้ตับ นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลสำคัญในการทำวิจัยต่อไป